Ditaba tšeo ka moka tše
boletšwexo mo pampiring tše
ke taba tša *Baxanamwa*.
Ke lekile ka bofokodi
sesotho se sesuwa (Sepedi)

Xa le nqwalela, ke tšena
sekolo kwa Bethesda.

Here is my address:-

Sir 183(I)

~~Oriah Maputla~~

~~Bethesda Training~~

Oriah Maputla,
Bethesda Training College
P.O. Kalkbank,
Via Pietersburg

Oriah Maputla (Moxananwa)
Leboho School,
P. O. Vivo.

Hlôlexo ya Baxananwa.

Baxananwa mo ba hlolexilexo xôna, ba tswa xa
Malete Thxweneng. Leboho Malete
ona a dutše Thxweneng xa Morena
Malete. O na a na le basadi
ba banê, ommme a ba le
bana ba banê ba bašimane,
byale bana babo yena Morena
Malete ba eba le Morêrô wa xo
tata xo bolaya Ngwana (Moxum
Mošimane) wa Ntlo e Kxolo, yeo a
swanetšexo xo tšea Borena xa
Ntataxe a hwile.

Molato e le xore a ka tla a se-
buše xa botse botse.
Mokxoxabyê Malete a kwa

Morêrô woo, ya ba o thšabiša Morwa
wa xae, a re:" sepela o ye merakeng,
o hlome meraka ka Mošě xa noka
ya Udi (Limpopo River) Byale bao ba
neng ba rata xo bolaya Mošimane
yeo ba molotela no latela, xomme
ba humana a thšetše noka ya
Udi (Limpopo River) xa na le batho
ba xaxwe. O tloxa moo ke xe
a ila Thabeng ya Maleboho (Blouberg
Mountains.)
Kxoši Tsohe Malete a latelwa ke
Matome a Maxole; a latelwa ke
Ntsoxe a Mohilahla; a latelwa ke
Mokhibidu a Mohilahla; a latelwa
Kxotyane a Lebule, Kxotyane
a tswala Tsela a Mohilahla le
Kamahlo a Lebule. Ke moo xo
hlaxilexo kxoši tše pedi.

Bana ba kxoši Kxotyane -
Tsela e ne e le wa ntlo e kxolo,
ntataxe a re:" Tsela a Mohilahla

K34/53   19 JAN 1939

a loxile pheta ya Boxosi (The bead
of the Chieftainship) Xomme a
tsea pheta yeo a e bofa a laela
xore ba e hunolle. Pele ba ile
ba efa Ramahlo xore a e hunolle
ka xobane e le Monna.

Ramahlo a palelwa xo hunolla, yaba
e fiwa Tsela kxaitsadi ya
Xa swe. Tsela a re: "Nna nka se
e kxone, e supanetswe xo hunollwa
ke wena Ramahlo o lexo Monna,
nna ke mosadile xona o tla
busa oyung? Byale Baxananwa
ba re o hlolexile Ramahlo, ja
xomme a re e ke hlotswe Baxananwa
Baxananwa. Baxananwa ba re
efa kxaitsadi ya xao Tsela.

Tsela a re: "Na e xo sita ka kae?
A e tsea a e hunolla hwa fela.
Xa isa-isa Mokxalabye a hwa.

tsela kgolo xa e lahle lesilo)
A bo boela a re xo Ramahlo "M
a kgotše byang Matome a le
Tsela." O be a bolela difa. By
Ntata bona a bona xo na le
Modumo xare xa Baxananwi
xomme a bona a xose Ngwan
enwa (yo') Ramahlo o thswanetše
xo tšwa Mma a ye Mohlatkeng
wa Mmamphye, a xomme a re:"
Baxananwi ba ka xo bolaya
Ngwanakia Ntataxe a molaya
xore xe o le Mohlatkeng wa
Mmamphye a swanetše xo ja
dinama tše botailweso ke dita
(lisno) tsa marumadi tle mono
xa Mma - Tsela

'Taba tšeo xe Moka Mokxalaba
a di bolela ke xe a le kxan
le lehu la xaxwe'.
Ntata - bona a re a eša o k hwe
a ba bitša bana ba xaxwe

183

Oriah Maputla (Moxananwa
Leboho School,
P.O. Pivo

K34/ 53

Ya re xe a huvile e le x setopo (
Corpse) Baxananwa ba re xo
nowa wa xaxwe' Ramakio, ba
ka ntlong bula lemati la
ntlo vaxananwa ba phuthe
nowu. Ramaklo a leka xo bula
lemati (door) la pula, y comme
baxananwa ba re tsotsa
Kicaitsadiga xao. Isela. Yaba
Kicaisadi o re ria xo sita eng?
Molato keng? Ramaklo a re ke
paletswe baxananwa.

Baxananwa, ba re xo Isela,
bula xobane o re ke paletswe.
Isela a emelela a bula lemati
yabo ya Isena va x nophuthea,
y comme Ramaklo a re wa twa
mophuthe keng, Kicaitsadi
ya xaxwe a re xo situ eng?
Ramaklo a re ke nka se tibe,
comme x Isela ar re ba ye xo

183

tšea pholo e nthšo le nku e
nthšo le pholo e khunou. Nku
e nthšo ke setšiba, pholo e nthša
ya eba kobo, pholo e khunou ya
eba e salang kantle, xomme ba
moiša mabitleng, ba leeya na
naka la Tlou (Eliphant) hloxon
le manaka a mangwe a
phokhu, le lengwe maotong a
mabedi lehlakoleng.

Ka morao a tšea Tšeba ya e ba
Moimana, xomme Kxaitšadi ya
Xaxwe Ramahla a re O tšere kae
nna? Kanthe o xanne xo ya boxaa
ba xao, xomme tšela a re xa ke
nyalwe ke Mohlanka wa Mma.

Ka morao xa moo ngwana a
tswalwa, xomme ba ya ba
bolelela Ramahla. Ramahla a botša
xore ngwana ke Ngwanenyana.

183

4/

K34/53

(Uriah Maputla (Moxananwa)
Leboho School
P.6 . Vivo

Ka morao a kwa bommaputli
a tsela ba re Ngwana xoxge se
ngwananyana ke Mosimane e le
xore ngwana apesiwe le xabe xore
batho ba se ke ba mmona xore
ke Mosimane, eupya xa Malome a
xae xo ntše xo epa le pelaelo ba
re na xa ba ntše ba fihla
Ngwana yona ke athe ke Mosimane,
xona e tla ba morwa wa mang?

Byale Mosimane anna a xola e le
sephiri (Secret) mme ba bona
xore ka nnete ba tla
mmona xore ke Mosimane.
Ba wa tšea ba moisa Matebeleng
Xa - Ramakxaphola, xo xolela
xona xo fihlela booxananngwya
xasuwi xona moo. Byale ba
mmusa a boela xananwa.

K34/53

A re xe a fiklile xa bitšwa
pitšo e koolo ya sethšaba ka,
moka, xa thwe. Koosi ke yena
e buile Baxananwa! ya napa
ya ba tsoto (illfeeling) xa Ra-Koolo
ase. Rakoola ase a laola dira
xote. di ba thoware, ba bolawe.

ya re xe dira di setše di kwile
(gone out) a hlaxelwe ke
Koopolo e xe ngwaalaa! ba tla
bolaya Madi a ke, a romela
Motšeta xoe ba se ke ba bolaya
Madi a kolaitšadi ya ka nka
kwa bohloko. Ba ma morexa
lebitla Matsuõkwane a
Koono Ramoloko Modipa kokomoxa,
basimane ba je maoko, bo—
tšane tselane a le hlekahleka
thabeng, bo Phuphuthu a le
fora masoxang. Ke xe k ba
k morita byale.

183 | 5   Uriah Maputla (Moscananwa)   9
19 JAN 1939
K34/53   Leboho School
R.C. Vivo.

A tšea mosadi, a xomme
ya rina ya ba basadi ba
bangata, xomme a hlokomela
(He too took notice of) kudu xore
na mosadi yo ya ka dulang
ditulong ke ofe? ya ba o phutha
ba Xananwa ka moka a re:"
Ke le bileditše motho yo ke lonao
xore a ka tšea ditula, ke ngwana
Morudi Mphela, xomme ——
Basananwa ba belaela ba re
na a ka busa byang e se wa
malome waxo na? Le
xaro a re ke yena, xomme
basananwa ba re moksewa
O tšwa Mosate, batseta ra latela
le rena re se swaretše xo
tloša yo a leng dituong se bee
wa ka morao, sethiaba sohle
sa se hummela byale xore yeo
a tuwaletšwexo dituong a tošwe,
xomme x xo dule ya ka

Morao. Byale moo Boreneng bya
xaswe a, tawala Ngwana le
Mofumascadi; ya ~~eba ba~~
yaba ba morea Lebitšo la
Kxadiši, xomme sereto sa
xaswe ya eba thšaa-thšaa
batho Ka sethunya, nankretlana
Makxoro a-ba Paulo a Mabasa,
be lebo di le diang na batwa
Mmapela, la foma bana xa
tsea dithohgwa tša Moremi le
Madibana. Le ba rumile Molokwan
rita; "Ke sereti seo"

Ke Kxoši ya bošupa Karoxanong
eba ya bona, xono xo buša
Ramahlo a Lebule, xomme
Ra-Kxolo aq axe a te: "Ke
Leboho nkwe thabeng a mafulo
a phala tša Kxotla."

Xananwa ya napa ya eba
Kxoši tše pedi (2 chiefs)

6.

(Oriah Maputla (moxananwa))//
Leboho School,
P.O. Vivo.

X34/53

Byale Ramokhlo a tswala
Semene Ke ya Kxanya - meno
a maswewu mora Molelekwa ya
ba - Xananwa. Xwa eba le
Modumo (a lot of complaints) o
moxolo mo xolo wa phapano,
Semene le Ntataxe, xomme ba
foloxa thabeng (Blouberg Mountains)
ba thi ba dula Mathöilong,
xomme ba busa xo boya ka
Noka ya Bosehla. Ka ntle xa
dithaba a busa xo boya ka
Mmaithseke (Moedi)
Eupya Motloxole wa xaxwe
Matsnokwane a kwa bohloko,
a tata xore e be yena
Kxoši Xananwa ka moka.

Sethšaba sa re a ka busa
byang o le ngwa wa Mosadi,
xomme le papaxo re sa mo
tsebe? O le' ngwana xomme

Ka xo kwa bohloko ya ba o
Mema dira Xo Matlala, tša tla
tša tsena xa-Rakxolo ae,
xomme ba fetša dira tša
xaxwe.

Matsuõkwane xe a bõna
xoxeo hlotšwe a ya pele xo ba-
tla dira Matebeleng xa Laka
(Laka's Location) a tseba xoxe
xa Laka ba oxware dithunya,
xomme 'tselo tša pele tša
Moxabxa ((He could not find
the ways to Laka's Location)) Ka
xobane mona xo be xo swerwe
Maxumõ le dilepe le Metsu (arrows)
Disa tša fihla, ntwa ya hlakana,
xomme xe ba thunya tha
thšaba sa Ramahlo sa Makala
ka xobane ba be ba sa tsebe
sethunya. Ba Makatwa ke xe
motho a ewa fase xe se thunya
se le xole.

7/ K34/53

Oriah Maputla (Moxananwa) 13
Leboho School,
P.O. Vivo.

Sethšaba sa Ramahlo sa fengwa
tšatšing le, xomme ba bolaya
Kxoši Ramahlo le Letona (Headman)
Mokxotho Maputla le batho ba ba-
ntši ka xo A šitwa xo loo lwa
le bôna. Ya ba Semene o thšaba
le batho ba xa Mathšaba, xomme
sethšaba se se setšeng sa šala
se lothša Matsuôkwane. Xa
iša-iša letšatši la fiša xa-
xolo, Matsuôkwane a phutha
sethšaba, xomme ba laola xore
Mangaka (doctors) a kxobokane;
ba ba re pula re ka se e
bône. Mangaka a re pula e
A swerwe ke Rakxolo wa
xaxo, xomme kxoši ya se kwišiše.

Xwa fihla ngwaxa o mongwe
'tšatši la fiša xa xolo. A
boela a phutha sethšaba a re
ka moka Mangaka a tle a tlo

mpolla xore na molato keng?
Ba laola ba te molato ke
Ra-Kxolo axo; pula te ka
se e bône ka xore xo fela ngwaxa
wa bo bobedi te sa fe selô"
thsaba sena sa xa Leboho se
tla fela."

O fhutha Matona (Headmen) a
xaxwe xore ba laodise taba tseo
xo bôna xore letsatsi le fisa keng?
Matona a re E ya o lôte ba
Ra-Kxolo axo ba boele mono
xa bo bôna, comme pula e tla
na ruri. Kxoñi a re ba tla dumela
na? Ba re e ba tla dumela xobane
sethsaba ke sa bo bôna. Ra-Kxolo
axo o swanetswe xo lôba lotwa
ke Matona le Masoxana comme
a se ke a sepela fase; le bona
loxe Lehlakolêlô(lepara). Byale ba
tswa ba ya xa Mathsaba,
comme ba fihla ba re "te
rumilwe ke Kxoñi xore Kxoñi

183

8/ Oriah Maputla (Moxananwa)
K34/53 Leboho School,
P.O. Vivo.

yeo xa e boee boele xae bohle
le bana ba xaxwe.
Ngwana wa bokosing yena
Semene e be e le Kibi.
Byale ba thšela Semene kxoxt
ba le bana beno ba re
khutlela xae (come back).
'tšatši le fiša, xa-xolo. Le yena
a re baseto batšeta baka ba
xo kxa meetse ba bao
Xananwa ba bafile xobane
o na a sa nwe meetse a
Tshwetla (Venda-land) a dumela
xo boela xae, xomme ba mo
rwala ka lehlakotela (lepara)
a sa xate fase'

Xe a boela xae pula ya thoma
xo na xo fihla ba tsena
Xananwa. Pula e ne e
ona na xo khupetša Mohlala

wa xaxwe. Ya re xe ba fihla
Thalaxane, matona a etela pele,
xomme ba re kxoši e fihlile; xo
dirwe Mokete o moxolo. Batho
ba re kxoši e swanetše xo namela
Thaba, xomme pula ya thoma
xo na xo mo etella pele xowe
a be a tšena tšene xae. A
tšena xae, xomme xa rerwa
xowe xo phethwe dithswarelo.
Xwa rerwa xowe motho motse o boele
Thabeng. Ngwaxa wo pula ya na
kudu - kudu. Byale xwa rerwa
Moreto ba re xo swanetše xo
tswa Kxaitšadi ya Kibi e be
Mofumaxadi ntlong ya kxaboši
xowe moferefere o pele. Baxananwa
ba dule dumela taba yeo ka moka,
Ka xobane ba ne ba thabile
wa e ja; pula di na ka Ngwaxa.

9, Oriah Maputla (Moxananwa) 17
K34/53 Leboho School,
P.b. X Vivo.

ya te ka xobane e setśe e le
Monyana ya phetheilexo ya
swanetśeng xo bekwa, ba-Ma
Matsuokwana ba nthśa —
Maditsela wa bôna xoxe a tlo
kxopela difola (tabacco) ka se —
setho motho yeo xo xa-kxolo axe.
Ba mo śiela difola, tśa ya
xa Matsuokwana.

Q phutha Baxananwa a te
thekxô ya dikxomo ke e na;
xomme ba te ka xo bitśwa
Matona le sethśaba, xomme ba
kxobokana. Ba te Mo
Majumaxadi o nyalwa ke Matona;
xomme tona ye ngwe le e ngwe
e nthśa kxomo le Nku.
Tśa tsena xa Ba-kxolo axe di
sena palo (countless) xa xo nyalwa
Mofumaxadi yeo a tlang xo
dula xe ditulong tśa bokxośi

183

K34/53

Byale ba kaopela xo beka,
xa hlabiwa koomo tša di-
polao, xomme Ngwetši ya tsena
ntlong. Sethsaba sa phuthexa
sa se Ngwetši xa e tswalele
ntlo e dloleha tlole le diphelesetši
tše lešome le motho a etee (11)
Ba re leina la ngwetši ke
mang? A dula thopa le
Matona a caxwe xo nyaka leina,
ya ba ba ya xo seka. Ka xobane
ka kxolo a caxwe a bolailwe
ka marumo, xomme se tlase ke
mang?

Ba re leina le swanetšexo ke
Mmamadidimalo Motseng pelo
bohloloe bohlale. Ba boella
batho xo hlaxiša leina la
mofumaxadi. Ba kxetha motho xwe
a ba biletše kona "ke Mmama-
didimalo motseng, se bone xo
didimala pelo bohloko e bohlale,

183

10   Cruh Morutla (Mokananwa)
K34/53   Leboko School
        P.O. Vivo.

Xomme ba be ba tekanya
potao ya Matuokwana a
botaile Rakxolo a xaxwe.
A tswa bosadi a ya boxadi.
Ke Moxatsa Kxalosi; O swanetse
xo ya xo nthsa basadi bohle
ba kxosi e be yena Mofumaxadi.
Ca tsena bo-fumaxuting,
Ce x tsena ntlong, Ngwetsi ya
Baxananwa, xomme ua phuthwa
xore ngwetsi e tswe; Ngwetsi ya
tswa ntlong ka moruo a bolela ntlong
xo bare ba be bu sa rupakwa
leina la xaxwe la boxadi.
Ba be bu kxamilwe ke leina
la xubo le bile le leborioko.
Ka re leina ua xuxwe ke
mmasepelong ta x tsebya ke
monyu; e se be monyu e
bula bula se pelong sa bo-
rithai. Ba be bu e ra Kxalosi
-Kxalosi Monna wa xaxwe.

K34/ 53

Xomme leina leo la fihla xo Ngwetsi
ya ba ka meso di' a beka ga
tsa boela xa bo Monyana.
Ba hlaba Mekxcosi, ba re di
fihlile, bao ba butsisa leina
xore ke mang?

Lesaba la re leina ke Mmasepelong
se tsebya ke monye, ya se be
monye a bala - bala; a ba
hlalosetsa a se maina ao
a ile a idibatsa ngwana,
xomme a ba ka bohloko.
Jaba tseo xa di kena sebeng
tsa kxosi kxaitsadi ya xai
kibi ya eba mosetefere ka selong
ya xaxwe a re Nka dira se
ke dirang? ke tla se dira.
A thoma xo axca Morako, xomme
a tswa a re ke ya xo tsoma
athe o axca Merako.

11/ Oriah Maputla (Moxananwa),
Leboho School,
P.O. Vivo. K34·153   2/

Byale kwa boxadi le bona ba
tsoša Kxariri ka Maina ana
le xo kwa Modumo wa
Kibi, xomme ba re Mosetsana
yôna xe e kaba Mofumaxadi' 0
tla tšea bokxoši byô. Ya ba
Monyana yco o thšabela xa
Xabo, xomme bato by ba
nthša Kxomo xo mmušetša
boxadi e le Kxaitšadi Kibi,
a ntše a itukiša xo axa, lerako
la xaxwe xe ê a thšaba la
bobedi e ka nna ya eba ntwa.
A thšaba la bobedi, ya ba
Kibi o ntše a thiba moo
lerakong la xae.

Ba tsena moo selbong sa
xaxwe le batho ba xaxwe.
Ntwa ya hlakana a ba
hlola. Dikxomo tša tšewa
ke ba xa-Maleboho.

183

K34/53

Eupga a ba hloka. Bararananwa
ba Kosasoana Kseaoscane ka
Mokxwa woo, ke xa xo tloxa
tla bitowa ba Xa-Maleboho
le ba Xa- Kibi. ke batho
ba le tee (one concrete genesa-
tion)

(Uriah Maputla (Moxananwa)
Leboho - School, 23
P.O. Vivo.

183 | 12

Lenyalo. K34/53

Pele re romela motho xa mo kete
xomme ra re re nyaka mpyana.
Yena a phitthi ba xabo xore
ba mo kete silá ba re re
nyaka mpyana, ke sesotho se o.
Xomme batho baa ba bo-
tsise xore ba nyaka meng?
Lentsu le hlaxe ba re na
le kwesa ditaba tsa xae na?

Pele ke taba e kxolo ka sesotho
xore motho o be a tsea mosadi
xa malome axe, xomme xe xo
botsisiwa dipotso ba re na
motho ye yoo o nyo ya mo tseba
na? Xomme a re e ke ya
motse mo tseba, ke ngwana
a wa kxaitsiadi ya ka.
Byale bawe e re ya dumela
xo twanetse xo sila fola, xom
xomme fola yeo ya kxopana

12
183

(Oriah Maputla (Moxananwa)
Leboho School, 23
P.O. Vivo.

<u>Jenyalo.</u>   K34|53

Pele re romela motho xa mo kêtê
xomme ra re re nyaka mpyana.
Yena a phuthi ba xabo xore
ba mo kêtê siba ba re re
nyaka mpyana, ke sesotho seo.
Xomme batho bao ba bo-
tšiše xore ba nyaka meng?
Lentšu le hlaxe ba re na
le kwêša ditaba tša xae na?

Pele ke taba e kxolo ka sesotho
xore motho o be a tšea mosadi,
xa Malome axe, xomme xe xo
botšišwa dipotšo ba re na
motho yeu yó o hiye ya mo tseba
na? Xomme a re e ke ya
Moise Mo tseba, ke ngwana
a wa kxaitšadi ya ka.
Byale bawe e ke ya dumela
xo twanetše xo sila fola, com
xomme fola yeo ya kopana

le Mmutele. Byale wa Nyakiu
Mmaditsela wa so isa fola:
bo-Mohlanka. Ke yōna fu
ya so bitša dikxomo. Ke e
neela' Maditsela yo mongu
wa bo Mohlanka, xomme
a te fola ke yena. So ria
le Mata Maina a Mabedi
a bo - Mmaditsela. Ke
Monaditsela le Sebaka, xom.
ke being bina le tee, xom.
re ba bitša ba tongwa
Byale ba bo- Mohlanka ba
bitšana, ba kxobokana.
Se ba le moo thetxcwe ya
hlacišwa pele xa bōna ba
kxobokana. Byale ba tēra
xote ya tla aba abela bath
ba fola yena ke mang?
Byale ba te e le swanetši x
abiwa ke kxaitšadi ya 1
Mohlanka: Ba mo te thiela
ditaba xote a ba abele yōna

Oriah Maputla (Mocananawa)
Leboho -School,   25
-P.O. Viva. K34/53

A tšea ditaba tšeo a di
thšela ka boxadi bya xa-
xwe, xomme ka hlaba
mphulodi (mokxoši wa le-
leme) Ba nthša pudi le
potšane fore ke tšona tše
balaxo thekxwe. Byale a
thibolla thekxa thekxwe,
xomme a e nelle e mongwe
le e mongwe wa Motexo.
ona: Byale tša fola di fedile,
xo rerwa dikxomo.

Byale Ntata Mohlarika o a eme
xomme a ahlamiša molomo
wa xaxwe et a re: "Keñle
Kxomo a e Nalana, xomme
e amuša e nalana, Ke
tswetši ya Moteng "(lwapa)
Byale a boela a re: "Ke na
le Kxomo e swana e amuša
e nthšo Ke tswetši ya .

ya Kxorong. A boela a re, ke
na le ye khwinana, ke
Mmofo ga wa le ditsweti
A boela a re ke na le
pholo e khumou, ke er
selepe gi ya Kxoro. A boel
a re ke na le e thama
ke sehlotla.
To na le kxomo e thamaa
na ba re ke se epa dikxok
tsa bo-Mmatsiwale. Byale
mphulodi wa ttaby hlabya
a Xawa tsena tse di
khusiwane, comme a re
ke na le busome la dipa
"ke yela ya thebete". Byale
ba xwe ba a tswa, comm
ba theba dikxomo le dipud
tsela, ka noko ya mola dipu
di tsena. Ba tsena le di
tseo bo xweng, comme ba
dula Kxorong. Xwa tla
banenyana, comme ba

14

Brian Njaputla (Moxanunwa) 27
Leboho School, K34/53
P.O. Vivo.

tšea dipatla tša bona. Ba
bangwe ba ba eta pele ba
bangwe ka morago ya
ntlong. Xe ba tsena ntlong
ba re se biletšeng sebaka
Mmaditšela xe sebaka se
tsene ba re se ke ra
longwa ke dimpya mona.
Motseng wa mokete. Byale
sebaka xa sa tšwa sa ya xo
balla ba bo Monyama xore
batho seba ba re re se ke
ra longwa ke dimpya.
Byale sebaka sa boya sa botša
baswe sa re: "ba re re a
leboxa. Lentšu leo ke
tumedišo ya xo tsena
motseng woo ka lona tšatši
leo baswe xa ba humane
dijo. Xa bosele ka meso
ba bitša sebaka.

Byale sebaka ka se fihlile
ba re se tlišitše mešokwana.
ke yena (ke tšona dikxomo
le dipudi tša lenyalo) a
boela ba ba lela sebaka
ka Maina a tšona. Byale
sebaka sa boela bolla ba
ba-monyana xore ba bo
Mohlanka ba re rena le
dikxomo tša robašo mene e
mebedi le dipudi tše lešome.

Ba bitšana ka moka ka
le loko la bona xomme
ba re xa ba tšwele
Kxorong. Basewe ba tšwela
Kxorong le kxomo tša bona.

Ba kxetha motho ya tšebašo
xo di bo bolela ka mebala
ya tšona. Byale mošwe a
ema a hla loša mebala
ya tšona xore e ra eng?

183 15 Oriah Maputla (Moxananwa) 29
Lebôho School, K34/53
—D.O. Vivo.

A Xôa hlabya mefolodi xore
le nyalo le phethexile. xomme
xomme ba tlalong, ba tla
tlala. Byale baxwê ba laila
xore ba ya xae, xomme ba
ba du melê ba tsamaya.
Ba fihla ba tsibisa ba
bo bôna xore molato o
phethexile. Byale ba rêra
xore o tšwê yêna moxwê
monye mosadi. xore a ye
boxwêng (Mosading)
A ya boxwêng a swere
pudi xore o tla xo bona
Kxoro ka yôna. A bitša
botša sebaka xore ke
swere pudi ke tla xo bona
Kxoro ka yôna, xomme
tsibisa ba ya-tswale
taba tseo. Ba leboxa ba
boxwê bya xaswê.

Byale ba re o mmotše xore
tliša manwa - tsoku. Byale
Mmaditsela a mmolla xore
ba re o setše manwa - tsoku,
a xomela xae. Byale xe
Molato wa xo bôna koxoro
o phethexile, xomme xo setše
manwa - tsoku. Ba boela
ba mofa pudi xore a ye xo
phetha Morero woo. Ca
fihla a eša sebaka xore
e tlile xo nwa - Manwa -
tsoku. Byale ba mo mmotša
xore xo setše dipolao, xomme
boela xae. Ca tšibiša ba
xabo xore xo nyakexa di -
polao. Ba nthša pholo le
pudi. Byale Makxahle le
Moxwe Monye mosadi
ba boela bobwe ba
joka pholo le pudi. Ba
botša sebaka, xore pholo
le pudi sithi xomme botša

183 16   Oriah Maputla (Moxananwa) 31
Liboho School, K34/53
P.O. Vivo.

ba ka-tswale xore te tlile
le pholo le pudi (pholo ya dipolao
le pudi ya kobo ya mosadi)

Ba phuthexa xomme ba rera
moreto woo; xomme tsa bolaiwa.
Xe di bolailwe, Makxaflo a
tlola te hlosu letsoku le
hloxong. Ba e ja pholo le pudi
ka moka xa mona.

Bjale xe xo fedile, ngwetsi e ya
basadi xa bolesoxana.
Xo etswa mokete xa bolesoxana
le xa bomonyana.

Hlaloxo ya lenyalo leo
tu sesotho ke yela; Kxadi
yela yela ya xo bula thekxwe
e be e epa ngwetsi ya
xae, xore xe ngwetsi e na
le ngwana wa monyana

O swanetše go ya xa Ra-
Kxadi ge Hlalošo ya di-
Kxomo tšela y tša dinyalo
ke yena.

{ Go Iswetši ya kxorong ke
  Kxomo ya monna.

{ Iswetšu ya Mošeng ke Kxomo
  ya Mosadi.

17 / Oriah Maputla (Moxananwa)
Leboho School,
P.O. Piro. 33

183

Lebitleng.   K34/53

Pele lebitla le sa butšwe
basotho by ba bolaya pudi
xo mo di xela sekxata
kapa setuba xa e le monna
Byale Mohu a apesiwa
matete (tuns) maxtong, le
diatleng le dinofeng.
Byale Mohu o išiwa
O lebitleng le a le
ka lebitleng o swanetše
xo le beletšwa xa xabo moo
ba xabo ba hlolxileco
xona. Xe ba feditše ka
moka yeo e leco wa xabo
O nthša Mabele ka seatla
a mo xaša ka ona, xomme
a re: "O se ke wa xe yela
le mabele. Jela O sala le
a mangwe ka seatleng.

Mo' lebitleng o swanetše xo

epelwa a kotame, xomme
ke kepelo kepelo ya rena
ba - Xananwa. Byale yo
mongwe le l mongwe
o mo thsela mabu a
ntse a paka Ka moo motho
yeo yeo a neng a le ka
teng. Byale Mohu o ya
Khupetswa, xomme a xo
thoma yeo e leko wa Xabo.

Xo fedile xo Khupetswa, xon
xomme xo fedile.

Telo (Mourning)

Xo be xo sa lelwe fela,
eupja xobe xo Hlaloswa
ka moo motho yeo a neng
a tumile ka xona mo
ditirong, kapa ka mong moo
a neng a le thowenye
thowenyexong ya Xaswe.

18/ Orina Ncaputla (Nocananwa
Leboko School 35

19 JAN 1939

K34/53 P.O. Livo.

183

Byale xo feta Matsatsi a
se ma kae, ba phuthexa
xore Ngaka e tle xo laola.

Ngaka e laola Medimo ye
e hlotšexo balwetši bjo le
lehu. Ngaka ya re: Medimo
ke ba xaba xabo ba
hwilexo pele, xomme ke
bona ba hlotšexo lehu.

Le ba balai (Baloi) ba
tena bobeng ka lenka
la xore ba xabo ba
hwilexo pele ke bona a
ba no nyakaxo.

Byale Ngaka ya bona e
nyaka dihlare (melemo) ya
bona, xomme ya fola

thupana, xomme ya e hlôma
xodimo xa lebitla; xomme
ba bolaileco motho yeo, xa
thupana e wele fase batho
bao ba tla huwa le bôna
ka tšatši le tee.

Xe o sa bolawa ke motho
xomme a bolailwe ke
medimo yabo, le xe dingaka
di ka x dira byang le
byangdi ka se thuse leth

Ka motao batho bale ba
bo mohu ba dira mokete
o mo xolo, xo phuthilwe le
loka ka motho, xomme awa
hlahiwa dikxomo xo hlobaxa
motho yeo xore xo se sa
lelwa.

Byale xe xo fedile mohwa
mohwana o apara kobo tša

1 9 JAN 1939

37

Oriah Maputla (Maxananwa)
Leboho School, K34/53
P.O Vivo.

Xo swana le tša batho
ka moka. O be a sa
tlose meriri xe a hwetšwe,
byale xo xo fedile O tlosa
meriri ya maxwe.

Xe ngwana a hlaxile.

Xe ngwana a hlaxile xo
swanetše xo tsibišwa Ntata
batho bao xote re filwe ke
ngwana. Xwa kxoboketšwa
batswadi ba ngwana
xote re filwe ngwana, Komme
re ya leboxa.

Byale xwa nyakiswa
ngaka ya xo alafa hloxwana
le selala. Xo nyakiswa
ngwa ngaka e thusitšexo
bo Rakxolo a ngwana
yô, ngaka ya motse woo.

Byale ba dira moèrõ xoxe
Ngaka e dixelwe byalwa.
Ya ba mokete x wa batho
ba eo ngwana le Ngaka
ya bõna. Leina o xewa
leina la Ra-Kxolo ase
Kapa koko ase.

Kxaxõ ya motse

Xe xe a Ngaka motse, xe ya
xo Ngaka ya xena ya motse
too wõnã. Byale xa Mmothõa
xoxe xe xaxa xo dula mona?
A laola xoxe na xo lo naona
xo lokile na? Xe Ngaka
e xe xo nxo xo a fixa
xe ya xuta, xomme xa monthõa
xo xoxa. Xo ngoxe xe Ngaka
e xe mona xo botxidido
xo lokile, xe ya dula.

Byale Ngaka ya xe xe topang
Mafxika a maxwexu, xomme

183

Oriah Maputla (Moxananwa) 34
Levoho — School K34/53
P.O. Kivo.

a hlakra—nthsa le di —
hlare (melemo) Byale ngaka
ya tsea mafaika ya dikolosa
xo lo moo, a ntse a hla
lahla lefsika ka le tee ka
le tee, xore le xe moloi a
ka tla botseu a humane
xo tha xo axilwe ka lexako
le lexolokopa dira (enemies)
di se ke tsa f humana
botseno. Xwdi Xwa nyakwa
lefsika le lenhla le leso
la xpelwa lesotong la di —
Kxomo xore le se ke ta
bot wonwa. Byale motse
o ya axua axiwa.

41

Oriah Maputla (Moxarawa)
Leboho-School,
P.O. Vivo.

K34/53

Byale kxoši ya bitša leetsoma
bakxoma xore ba mokete
ke banna ba tlile xo lonthša.

Byale ntona ya tla xo
sasa e na le motseta
wa xaxwe ba ya xo
mokxoma xo ya kxosing;
ba swere dipudi xo tla
lothša kxoši xore a kxone
xo bolela le yena, ka
baka la xore seema se
se re "moya mahlong
u tau o ya a swere
serumula" Ka sesotho
xo etsa kxoši xo etswa ke
Matona fela, xomme xo
fedile. Ke ba filwexo
mebota (sethšabana)

Molato Kxorong

Xe motho a be a bolaile
motho o be a tlišwa
Kxorong, xomme xe a be
a mmolaile a utšwa, o be
a se na molato, xobane o
bolaile mpya. Xe a be
a awewe xomme a se ke
a bolaua a lele Kxomogxo
le batho ba bangwe, ba
be ba lefa bohle, xomme
tša išwa xo Morye, xwa
šala Masikinya diteou
tša bakxalabyě mo kxorong.

Xe a tou bolaile motho
ka phoso, a kxothše ~~Mabyalu~~
Mabyaiwe o be a bolawa
xobane mpya xa e je ye
nguri.

Xe motho a be a pentše

183　22　Uriah Maputla (Moxananwa)
Leboho school,
K34/53　— P.O. Xivo　43

Motodi wa se mang-mang
O ie a fišituwa Nxole motse
kapa e rutiwe e tale e le
Matoko ie diksomo di xa-
piwe.
X be e be e rerwa ke
banna ba tswaletšexong
kxotleng leo xo rera tša
kxoro, xomme o kxoši e
be e ba kwa xomme e ba
ie hlole ka motomo ya banna
bao xe oa ba awana nae
ke yona hloxo ya
Melato ka moka.

Thomo ya xo lema
Mašenxo.

fele banna ba kxolo ie
Matona matona ie kxoro
yena ua xluxxoxx xoši, xomme
ua xe xo - xxa (peoxa etiwe)

K34 / 53

Byale Matona a ~~tlao to~~
tlisa ditksomō xo Kxoŭ
xore byale xo sele, xe ka
tśwela ka ntle xo lenna.

Pele Kxoŭ e be e nyaka
ngaka, ya xaxwē ye e lexo
ya motsa woo. Xo be xo
bitšwa ḍitšō e kxolo xore
sethsaba le Mangaka ka
moka a Kxobokane.

Byale Kxoŭ ya xe xo sethsaba
xa ke xa ya le biletśa selo
ke xata xore xo ḻaolwe tśa
ngwaxa ōna, xomme dingaka
tśa Kxobokana, xomme
tśa laola e Byale dingaka
tśa laola ba xe ngwaxa
ōna ōna xa xo ya loka.
Kxoŭ ya xo butsisa xore
motato molato keng xe
ngwaxa o sa loka Pe

23/ Oriah Mapula (Moxananwa)
Leboho School.
K34/53 P.O. Piro 45

Dingaka tsa re re bôna
Malwetši mo ditaoleng tša
ditaoleng tša rena. Byale
ngaka e kxolo ya motse
wa kxoši e swanetše xo
thibela Malwetši - ka moka

Ngaka ya lokiša du Melemo
ya xo thibela Malwetši;
xomme bana ka moka
ba lefase ba apešwa —
dithongwa le xo nwešwa
Melemo xore Malwetši a se
ke a re hlasela.

Byale tšeo xa di phethe-
xile, xa laolwa ka pula
xore pula e tla ba xôna
na? Byale Mangaka a re
pula le ka se e wône,
le swanetše xo ya ya
ka ka-kxolo a tena jele.

Ba be ba ya lebitleng la Ra-
kxolo a bóna ba swere
nku ye nkxo xo rapela
Medimo ya bóna xore sethxaba
se ka omella ka lenyora.
Ke nku ye nthxo ya
Mokodi wa pula, xomme
ba re kxono ke yeo rere
pula. Pula e be e na
xa xomme ya bolawa
bóna moo lebitleng.

Byale xwa laotwa xore
xo lengwe lesote (xsimo
ya kxotji) Byale ka motao
re lema ka motla xa
rena. Byale xo soma
Motoka (Monti wa pula)
Motoka ke ke ngaka
ya dipula.

Oriah Maputla (Moscananwa)
Leloho School,
P.O. Viro.

Puet Puno.   K34/53

Xa xo bunwa xo na le
ba lebedi ba le bellaxo
Makxale (Naledi) xomme
batho bao ba robala ba
letile Naledi yeo xa e tuwa.
Ba reto naledi yeo ka
moxosu o moxola xore a bunang
bo sele.

Xa naka (Naledi) xe
e thsomilele fe255 re ya
fer buna xa xo na
motero. Ke se phatlo-phatlo
semphete.

Xa xo bopya dipitsa.

Letsopa le bopang dipitsa
le epiwa thokole tee, e sexo
naxa ka moka. Xo na le
ntlo ya xo bopela dipitsa

Byale batho ba xo ya xo
rutwa ba swanetše xo ya
xo na moo ntlong yeo xo ya
xo bona xe ba bopi ba
bopa xore le bona ba tle
ba bope nabo ka morao
xa matšatši a se makae.
Byale mmupa a re le
mpone na xa ke thoma
pitša ye? Byale a re
tšeang letšeba xomme
le etše nna.

A ntše a ba Kxalema
xore fa le phositše, xomme
phamang le dive xape.
Xo be xo thongwa ka
pitšang ye nyane ya
xo apeya se šebo. Ka
morao ba dira pitša ya
boxobe. Xe ba kxonne ba
swanetše xo bopa metšea ye
mexolo, xomme ba efa motho

183 95 Oriah Mapula (Moxananwa)
Lelofo School,
K34153 — Pf. Piro. 49

ya ba rutilexo. Hlaxong
ya mos basadi ba
sesotho e be e le hloxo
xo bopa hlaxo ya basadi fela
xo bopa dipitša.

Xo roka maxoxo

Xe xo rokwa maxoxo
ngwanenyana yo mongwe
le yo mongwe o be swanetše
xo lebela xa botse xe
bomma ba bona ba
roka, xomme ba swarele
puri. Ke moka ba etša
batswadi ba bona.

Marumo

Marumo a bona a be
a thulwa ka lefsika
la mosena, xomme ba
tukile matlalo xo budulla

Maxaleng, xomme ba
thula mexoma, selepe sa
tsaka, le Marumo. Xo be
xo rekwa dilo tšeo Xo ba
thudi bao.

Thaloko tša sesotho.

Moraloko a wa pele wa
sesotho e be e le xo neryana
Xa banyana le masoxana
e le hlakatsuku madipa
le maxaxa. Xo be xo
raloka batho ba byabyale
ka Moletši le Polokwane,
xomme mongwe le mongwe
a lebane le yo mongwe.
Xo be xo hlakanamwa
bakeng se lekantšwaxo.
Xe Xa wa Moletši a betha
wa Polokwane ka lexofi;
ba Polokwane ba be ba
swanetše xo ba Kitimiša

183 26

Oriah, Maputla (Moxananwa)
Leboho — School, K34/53.
P.O. Viro.

Xo fihlela ba ba swara
xobane e be e le taba ya
bohloko xe, ba ka se ba
sware xoṅ le ba bo bona
ba tla ba kxera. E be e
le thuto e kxolo ya xo ruta
lebelō. Xe ba be ba sa
ba sware ka lebelō; xomme
ba ba bexo ba ba tloxetše
ba be ba bina pina bare
"Ba letše le koti Mahloka
lebelō. Xo be xo rutwa batho
xo ruta lebelo marumong.

Thalokong ye engwe ké,
basimane ba be ba
betla dithupa mantsi, xomme
ba kxokolosa lekiti (melone)
mo fase, xomme ba e hlaba
xo ethuta hlabanō marumong.
Ba be ba e bitša "Thsdi"

Cattle K34/53

Xo dira diša dikxomo ka
sesotho e be e le thuto e
kxolo-xolo xo ruta ngwana
yo mongwe le yo yo mongwe
xo ba ba lela diruiwa.

E be e le mošomo wa
basimane. Mošimane o be
a rutwa xo raxela diksomo
ka xo letša kwadi (a sesotho
instrument) xomme diksomo
di be di tseba monye wa
tšona xa a di etile pele.
Modiša o be a ruta diksomo
xo kitima, xore le xe Maruma
a ka tla a kxone xo thšaba.
Modisa ya bexo a diša votše
le sekolong sa sesotho o be
a sa bethwe ke motho. O be
a bitšwa (Radiksomo).

Xo oxama diksomo e be e le thuto
xore motho a nokomele merole xore
e se ke dyata thšoloxa tša hwa

183

27

19 JAN 1939

Oriah Maputla (Mosananwa)
Leboho School
K34/53
Ph. Vivo.

Kalafo ka sesotho.

Xa re ena le molwetši
re nyaka Ngaka. Xa e
tlile re bontsha molwetši;
xomme ra re motho šo o ya
fokola. Ngaka ya botšiša
molwetši Xore O kwa
bokae na? Byalo molwetši
a re ke kwa mo le mo.
Byale ngaka ya nthša
ditaola, xomme a laola.

A bóna xore motho yo
o lešitšwe Makhura a
Kwena, xomme a mo
nyakela melemo xore a
hlatše bohloko byoo.
Xe molwetši a fodile ngaka
e fiwa pudi xo mo leboxa.

K34/53

Eupya dingaka di ntše
di fapa-fapana Kalafong
Kalafong. Tše dingwe
di be di ekwa fela se
motho a re ke kwa mo
le mo, xomme e tlebe
melemo e swanetšeso
bolwetši byoo ka ntle
le xo baola baola.

Xo be xo fapa-fapana
dingakeng dingakeng
ka marapo a bona
xo lweša batho ka maaka
xore tše dingwe di
nyaka kxomo tša batho
fela ba sa tlebe selo.
Fela lehono ke phoso
e kxolo dingakeng tša se-
sotho byale ka pele.

Dingaka tša Sesotho e be
e le medingwana ya ba
baso.   END S.183